

Kohtuasi C-913/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

13. detsember 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy w Białymstoku (Białystoki rajoonikohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

18. november 2019

Hageja:

CNP spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (osäühing CNP)

Kostja:

Gefion Insurance A/S [...] [(Taani)]

[...]

KOHTUMÄÄRUS

18. november 2019

Sąd Rejonowy w Białymstoku VIII Wydział Gospodarczy (Białystoki rajoonikohtu VIII kaubanduskollegium) [...]

[...] [koosseis],

olles läbi vaadanud 18. novembril 2019 Białystokis

kinnisel istungil

osäühingu CNP hagi

Gefion Insurance A/S-i (Taani) vastu

maksenõude asjas,

määrab:

I. esitada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 teise lõigu alusel Euroopa Liidu Kohtule järgmised küsimused:

1. **Kas** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades* artikli 13 lõiget 2 koostoimes artikliga 10 tuleb tõlgendada nii, et kohtuvaidluses, mille pooled on ettevõtja, kes omandas kahjustatud isikult vastutuskindlustuse nõude kindlustusseltsi vastu, ja see kindlustusselts, ei ole välistatud kohtualluvuse kindlaksmääramine kooskõlas nimetatud määruse artikli 7 punktiga 2 või artikli 7 punktiga 5?
2. **Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav**, siis kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades* artikli 7 punkti 5 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigis tegutsev äriühing, kes käsitleb varakahjusid mootorsõidukite valdajate kohustusliku vastutuskindlustuse raames, [lk 1] tegutsedes teises liikmesriigis asutatud kindlustusseltsiga sõlmitud lepingu alusel, on selle kindlustusseltsi filiaal, esindus või muu üksus?
3. **Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav**, siis kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades* artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et see loob sõltumatu aluse selle liikmesriigi kohtualluvusele, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda ning kus võlausaldaja, kes kahjustatud isikult kohustusliku vastutuskindlustuse raames nõude omandas, esitab hagi teises liikmesriigis asutatud kindlustusseltsi vastu?

II. peatada menetlus tsiviilkohtumenetluse seadustiku (kodeks postępowania cywilnego) artikli 177 lõike 1 punkti 31 alusel kuni menetluse lõppemiseni Euroopa Liidu Kohtus.

Põhjendus

Faktilised asjaolud

1. 28.02.2018 toimus liiklusõnnetus, milles osales kahjustatud isiku A.M.-i sõiduk ja kahju põhjustaja sõiduk; viimatinimetatud isikul oli sel ajal sõlmitud mootorsõiduki valdaja vastutuskindlustuse leping Gefion Insurance A/S-iga.
2. Sõiduki remondi ajal sõlmis kahjustatud isik 01.03.2018 remondiettevõtjaga (mis tegutses täisühinguna) tasulise asendussõiduki rendilepingu. Samal päeval renditeenuse eest tasudes loovutas kahjustatud isik remondiettevõtjale tulevase nõude kostja vastu rendikulude hüvitamiseks. Pärast rendilepingu lõppemist esitas remonditöökoda 07.06.2018 teenuse eest käibemaksuarve. [lk 2]

3. 25.06.2018 omandas hageja remondiettevõtjalt nõude loovutamise lepingu teel õiguse nõuda kostjalt välja sissenõutavaks muutunud võlg asendussõiduki rentimise hüvitamiseks.
4. Hageja palus 25.06.2018. aasta kirjas, et kostja tasuks arvele märgitud rendisumma. Makseteatis saadeti osaihingu Polins aadressile, kelle registrijärgne asukoht on Żychlinis, ja kes esindab Poolas kostja kui välismaise kindlustusseltsi huve.
5. Kahjukäsitlusega tegeles osahing Crawford Polska, kes tegutses kostja nimel. 16.08.2018. aasta otsuses tunnistas see äriühing, et osa nõutud rendikulude summast kuulub hüvitamisele. Nagu ta otsuses märkis, kinnitas ta rendiarve osaliselt, „tegutsedes Gefion Insurance A/S-i nimel ja kasuks“. Otsuse lõpuosas selgitati võimalust esitada kaebus Crawford Polska sp. z o.o.-le kui kindlustusseltsi volitatud üksusele.
6. Kahjukäsitluse otsuses oli ka märgitud, et selle peale on võimalik esitada Gefion Insurance A/S-i vastu hagi „üldist kohtualluvust käsitlevate sätete kohaselt või kindlustusandja, kindlustatud isiku, soodustatud isiku või kindlustuslepinguga volitatud isiku elu- või asukohajärgsele kohtule“.
7. Hageja esitas 20.08.2018 hagiavalduse Poola kohtule. Põhjendades asja allumist sellele kohtule, viitas ta kostja poolt avaldatud teabele, et tema peamine esindaja Poolas on Żychlinis asuv Polins sp. z o.o. Hageja palus, et kostjale mõeldud dokumendid toimetataks kätte Polins sp. z o.o. aadressile.
8. 11.12.2018 väljastati maksekäsk, mis toimetati koos hagiavaldusega Polins sp. z o.o. aadressile. [lk 3]
9. Esimeses menetluskohas (maksekäsu vastulauses) taotles kostja hagiavalduse läbi vaatamata jätmist, kuna asi ei allu Poola kohtule. Õige kohtualluvuse sätena viitas ta Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades* (edaspidi „määrus nr 1215/2012“) artikli 5 lõikele 1. Ta väitis, et hageja ei ole kindlustusandja ega kindlustatud või soodustatud isik, vaid ta on üksnes professionaalne subjekt, kes ostab kokku nõudeid kindlustuslepingute alusel ning et tal ei ole võimalust esitada hagisid mõne muu liikmesriigi kohtusse, kui see, kus on kindlustusandja asukoht.
10. Kostja viitas hagiavalduse läbi vaatamata jätmise taotluse põhjenduses Euroopa Liidu Kohtu 31. jaanuari 2018. aasta otsusele C-106/17. Ta osutas määruse nr 1215/2012 artikli 13 lõikes 2 sätestatud kaitse-eesmärgile ja kordas sarnaselt Euroopa Kohtuga, et isik, kes tegeleb kutsetegevusega kindlustusandjate kahjunõuete käsitlemise valdkonnas selliste nõuete lepingulise omandajana, ei saa kasutada *forum actoris*'e pakutavat erikaitset.
11. Vastulause edasises osas käsitles kostja ka hagiavalduse nõude sisu.

12. Kostjat esindava volitatud esindaja-õigusnõustaja õigus tegutseda kostja nimel tuleneb volikirjast, mille talle andis kostja nimel tegutsev Crawford Polska sp. z o.o.. See nõustaja esitas ka 31.05.2016. aasta volikirja, mille Gefion Insurance A/S-i esindusõigusega juhatuse liikmed olid andnud Crawford Polska sp. z o.o.-le. See hõlmab nii „nõuete täielikku läbivaatamist“ kui ka „Gefioni esindamist kõigis kohtumenetlustes (...) kohtutes ja muudes riigiasutustes“.
13. Mis puudutab taotlust jätta hagiavaldus kohtualluvuse puudumise tõttu läbi vaatamata, siis märkis hageja, et kostja on Poolas kantud ELi/EFTA liikmesriikide kindlustusseltside nimekirja, [lk 4] mille üle teostab järelevalvet Komisje Nadzoru Finansowego (KNF) (Poola finantsinspeksioon). Kostja müüb kindlustuspoliise Poolas ja on lubamatu, et remonditöökoda, mis arveldab remondi eest sularahata ja võtab kahjustatud isikult nõude üle, ei saa nõuda remondikulude hüvitamist kahjujuhtumi toimumise ja remondi tegemise koha järgses kohtus. Hageja märgib, et sellise olukorra tagajärg on kas remonditöökodadepoolne remontimisest keeldumine, kui kahju põhjustaja kindlustusandja on Gefion Insurance A/S, või siis see, et kliendil endal tuleb tasuda tehtud remondi eest ja kahjuhüvitis kostjalt välja nõuda.

Õiguslik põhistus

Eelotsusetaotluse põhistus

14. Sissejuhatuseks tuleb märkida, et Euroopa Liidu ja Taani vahel sõlmitud lepingu artikli 3 lõike 2 kohaselt teatas Taani 20. detsembri 2012. aasta kirjaga komisjonile oma otsusest rakendada määrust (EL) nr 1215/2012. See tähendab, et käesoleva juhtumi puhul kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrust (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades*, kuna kostja on Taani kindlustusselts.
15. Tsiviilkohtumenetluse eeskirjade kohaselt on kohtu üks põhikohustusi kogu menetluse vältel kontrollida, kas kohtuasi talle allub (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (kodeks postępowania cywilnego, edaspidi „kpc“) artikli 1099 lõike 1 esimene lause). Kui kohtuasja menetleb kohus, kellele vastav kohtuasi ei allu, on menetlus tühine (kpc artikli 1099 lõige 2). Menetlus toimub menetlusosaliste vahel, kelle registrijärgne asukoht on ELi eri liikmesriikides. Eelnev tähendab, et kohus peab kohtualluvuse kindlaks määrama Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 *kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades* alusel. Seetõttu kohaldab kohus vahetult Euroopa Liidu õigusnorme. [lk 5]

See on õigustatud ka olukorras, kui kostja väidab, et kohtuasi ei allu kohtule, kellele hagi esitati.

16. Eelotsusetaotluse esemeks olev õiguslik küsimus tekitab lahknevusi riigisiseses kohtupraktikas, kus analoogiliste faktiliste asjaolude korral on tehtud üksteisele

vastukäivaid otsuseid¹. Sellise olukorra püsimine võib tegelikkuses piirata nende subjektide õigust õiguskaitsevahendile, kes on sunnitud esitama hagiavalduse muu liikmesriigi kohtule. Lühikeste kolmeaastaste aegumistähtaegade korral võib see tähendada kahjuhüvitise väljanõudmise tulutust.

Asjaomased õigusnormid

17. Kostja viitab Euroopa Liidu Kohtu 31. jaanuari 2018. aasta otsusele C-106/17, kus on märgitud, et määruse nr 1215/2012 artikli 13 lõiget 2 koostoimes artikli 11 lõike 1 punktiga b tuleb tõlgendada nii, et füüsiline isik, kes tegeleb majandus- või kutsetegevuse raames muu hulgas kahjuhüvitise sissenõudmisega kindlustusandjatelt, ei või otseselt kannatanult lepingu alusel omandatud nõudele tuginedes esitada – liiklusõnnetuse põhjustanud isiku tsiviilvastutuse kindlustanud kindlustusseltsi vastu, kelle asukoht on muus liikmesriigis kui kannatanu elukohaliikmesriik – kõnealuse nõudega seotud hagi kannatanu elukohaliikmesriigi kohtule. Seadmata küsimuse alla Euroopa Kohtu eeltoodud argumentide põhjendatust, tuleb märkida, et käesoleva juhtumi teistsugused faktilised asjaolud ei vasta eespool nimetatud kohtuotsuse teesile. Kostja jätab tähelepanuta asjaolu, et ta tegeleb [lk 6] kindlustustegevusega Poolas, kus toimus ka liiklusõnnetus ja kahjukäsitlus. Kohtuasja C-106/17 faktilised asjaolud puudutasid Saksa kindlustusseltsi, kes vastutas liiklusõnnetuse põhjustaja eest, kelleks oli Saksa kodanik, kusjuures avariitõime toimus Saksamaal.
18. Määruse nr 1215/2012 artikli 13 lõike 2 sõnastus osutab sellele, et artikleid 10, 11 ja 12 kohaldatakse ainult seal nimetatud subjektide suhtes, kellel on mitmesuguste ühendavate tegurite alusel hagi esitamise võimalus. See leiab kinnitust määruse nr 1215/2012 preambuli põhjendusest 18. 3. jao sätted on kujundatud nii, et neid kohaldatakse eranditult selle kategooria subjektide suhtes. Samal ajal näib artikkel 10 võimaldavalt neil isikutel kasutada artikli 7 punktis 5 osutatud kohtualluvust. Määruse nr 1215/2012 3. jao sätted ei kujuta endast erandlikku kohtualluvust. Need reguleerivad üksnes määruses nr 1215/2012 sätestatud kohtualluvuse üldpõhimõtteid, millest saab kasu vaidluse nõrgem pool.

¹ Sąd Okręgowy w Szczecinie (Szczecini regionaalne kohus) 16.05.2019. aasta määrus VIII Gz 70/19 –

http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/jurysdykcja/155515000004027_VIII_Gz_000052_20_i_9_Uz_2019-05-16_001:

Sąd Okręgowy w Szczecinie (Szczecini regionaalne kohus) 16.05.2019. aasta määrus VIII Gz 52/19 –

http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/iurvsdvkcja/155515000004027_VIII_Gz_000052_2019_Uz_2019-05-16_001:

Sąd Okręgowy w Toruniu (Toruńi regionaalne kohus) 13.06.2019. aasta määrus VI Gz 128/19 –

http://orzeczenia.torun.so.gov.pl/content/SN/151025000003027_VI_Gz_000128_2019_Uz_2019-06-13_001:

19. Eespool nimetatud määrusega seoses tekib küsimus, kas kindlustusnõuetega seotud juhtumite puhul välistavad 3. jao sätted 2. jao sätete kohaldamise. Selle poolt räägib otsustavalt artikli 10 sisu. Kahtlusi süvendab artikli 12 esimeses lauses sätestatu, mille kohaselt „vastutuskindlustuse või kinnisasja kindlustamise puhul võib esitada hagi kindlustusandja vastu ka selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“. Mis puhtub tsiviilvastutuskindlustusse, siis ei näi eelnimetatu artikli 7 punkti 2 sisu arvestades olevat tingimata vajalik, kui ei leita, et 3. jao sätted kindlustusküsimuste tervikuna reguleerimisel välistavad artikli 7 kohaldamise. See aga tähendab isikute puhul, kes ei saa kasutada 3. jaos loetletud soodustusi, vajadust hageda artikli 4 lõike 1 kohaselt kostja elukoha (registrijärgse asukoha) järgses kohtus. Seega oleksid välistatud artikli 7 punkti 2 ja artikli 7 punkti 5 kohased kohtualluvuse alused.
20. Eespool nimetatud 3. jaos sätestatud kohtualluvuse eeskiri on kindlustusküsimustes täielik, kuid ainult privilegeeritud subjektide kategooria puhul. Seega tekib küsimus kohtualluvuse määramise kohta siis, kui tegemist on [lk 7] küll endiselt kindlustusjuhtumiga (varaline nõue tuleneb kindlustuseeskirjadest), kuid hagejaks ei ole õigussuhte nõrgema poolena määratletud subjekt.
21. Hageja suhete puhul ettevõtjaga, kes omandas kahjustatud isikult kahju põhjustaja vastutuskindlustuse raames kindlustusandja vastu nõude, kohaldatakse kohtu hinnangul määruse nr 1215/2012 2. jaos sätestatud kohtualluvuse reegleid. 2. jagu, mille pealkiri on „Valikuline kohtualluvus“, tuleb mõista kui õiguslike sündmuste kataloogi, millega kohtualluvus tuleks siduda, kui ei kohaldata 3.–7. jagu. Selles seisneb kohtualluvuse valikulisus, mis paikneb 3.–7. jaos sätestatud põhimõtetest hierarhiliselt madalamal, kuid millel on edemus artikli 5 lõike 1 kohaselt artikli 4 lõikes 1 sätestatud üldise kohtualluvuse ees.
22. Artikli 7 punktis 5 on sõnaselgelt sätestatud, et isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigi territooriumil, võib esitada hagi teises liikmesriigis filiaali, esinduse või muu üksuse tegevusest tuleneva vaidluse puhul selle paiga kohtutesse, kus filiaal, esindus või muu üksus asub.
23. Samal ajal tuleb märkida, et Gefion Insurance A/S tegutseb Poola territooriumil ja on kandud Poola finantsinspeksiooni registrisse kui ELi liikmesriigi Poolas teatatud kindlustusselts. Tõsi küll, selle üle ei teosta tegelikku järelevalvet mitte KNF (Poola finantsinspeksioon), vaid selle Taani ekvivalent (Finanstilsynet). See võib tähendada, ja sinne kohus pooldab sellist tõlgendust, et nimetatud äriühing tegutseb Poolas „muu üksuse“ kaudu määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 5 tähenduses, seda enam, et Poolas esindab kostja huve Crawford Polska sp. z o.o., mis tegeleb kahjukäsitleusega.
24. Kohus juhib tähelepanu, et kostja valitud tegutsemisvorm, mis seisneb oma tegevusega tegelemises teise liikmesriigi turul kahe äriühingu kaudu, mis ei ole üksused äriseadustiku tähenduses, võib tekitada raskusi [lk 8] kahjukäsitleuse eest vastutava subjekti kindlaksmääramisel ja kohtuasja algatamisel kindlustusseltsi

vastu². Lisaks toob see kaasa arvukate kaebuste esitamise KNFile (Poola finantsinspektsioon), mis päädivad Finanstilsynet'i (Taani finantsinspektsioon) poolse kontrolliga, kus ongi tuvastatud arvukaid eeskirjade eiramisi³.

25. Mõistete „filiaal“, „esindus“ ja „muu üksus“ tõlgendamisel tõi Euroopa Kohus välja kaks kriteeriumi, mis määravad kindlaks, kas sellise üksuse tegevusega seotud hagil on seos liikmesriigiga. Esiteks eeldavad need mõisted tegevuskeskuse olemasolu, mis jätab mulje püsivusest, nt emaettevõtte laiendus. Sellel peab olema juhtkond ja materiaalne varustus, mis võimaldab äri ajamist kolmandate isikutega nii, et need ei peaks pöörduma otse emaettevõtte poole (18. märtsi 1981. aasta kohtuotsus 139/80, *Blanckaert & Willems*, ECR 1981, lk 819, punkt 11). Teiseks peab vaidlus puudutama kas nende üksuste juhtimisega seotud juriidilist tegevust või kohustusi, mida nad võtavad emaettevõtte nimel, kui neid kohustusi kavatakse täita selliste üksuste asukohariigis (22. novembri 1978. aasta kohtuotsus 33/78, *Somafer*, ECR 1978, lk 2183, punkt 13).
26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul vastab sellistele tingimustele äriühing, kellelt kostja on tellinud kahjukäsitluse. See on iseseisev juriidiline isik, kellel on olemas täielik pädevus tegeleda tegevusega, mis toob kindlustusseltsi jaoks kaasa õiguslikke tagajärgi.
27. Samuti oleks määruse nr 1215/2012 eesmärkidega vastuolus olukord, kus välisriigi subjekti, kes tegeleb majandustegevusega (siin konkreetselt kindlustustegevusega) ühe ELi liikmesriigi territooriumil, ei saaks kaevata selle [lk 9] riigi kohtusse. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiivi 2009/138/EÜ *kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II)* preambuli põhjenduses 76 on sätestatud, et „liidu kodanike suurenevat liikuvust arvesse võttes pakutakse üha enam rahvusvahelist liikluskindlustust. Tagamaks rohelise kaardi süsteemi ja liikluskindlustusandjate liikmesriigi rahvuslike büroode vaheliste kokkulepete nõuetekohast toimimist, peaksid liikmesriigid saama nõuda nende territooriumil teenuste osutamise vabaduse alusel liikluskindlustust pakkuvatelt kindlustusandjatelt riikliku liikluskindlustusasutusega ja liikmesriigis asutatud tagatistfondiga ühinemist ning selle rahastamises osalemist. Liikmesriik, kus teenuseid osutatakse, peaks tema territooriumil liikluskindlustust pakkuvatelt kindlustusandjatelt nõudma esindaja määramist, kes kogub nõuetega seotud vajalikku teavet ja esindab asjaomast kindlustusandjat“.

² Eelotsusetaotlus, mille esitas Sąd Okręgowy w Poznaniu (Poznańi regionaalne kohus, Poola) 15. jaanuaril 2019 – Bielsko Bialas asuv Corporis Sp. z o.o. Kopenhaagenis asuva Gefion Insurance A/S-i vastu, kohtuasi C-25/19 (2019/C 164/12); kas direktiivi 2009/138/EÜ artikli 152 lõikeid 1 ja 2 koostoimes kõnealuse direktiivi artikliga 151 ning määruse nr 1393/2007 põhjendusega 8 tuleks mõista nii, et kahjukindlustusseltsi esindamine määratud esindaja poolt hõlmab kohtumenetlust algatava dokumendi vastuvõtmist liikluskahju hüvitamist käsitlevas kohtuasjas?

³ <https://www.finanstilsynet.dk/TilsvniWurderinger-af-finansielle-virksomheder/2019/Gefion110719/Engelsk-version>

28. Seevastu kõnealuse direktiivi artikli 145 lõike 1 teise lause kohaselt: „kindlustusandja pidevat kohalolekut liikmesriigi territooriumil käsitletakse samal viisil nagu filiaali, isegi kui see kohalolek ei võta filiaali kuju, vaid seisneb ainult kontoris, mida haldab kindlustusandja enda personal või isik, kes on sõltumatu, kuid kellel on pidev volitus tegutseda kindlustusandja nimel esindajana“. Eeltoodu räägib Crawford Polska sp. z o.o. muu üksusena käsitamise kasuks määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 5 tähenduses.
29. Hoolimata eespool osutatud kahtlustest kaldub eelotsusetaotluse esitanud kohus pooldama jaatavat vastust kõigile esitatud küsimustele. **[lk 10]**

[...] [kohtuniku nimi]

TÖÖDOKUMENT